

پیشگیری از آسیب های اجتماعی

سامرند صالحی

کارشناس ارشد روانشناسی بالینی

تعریف آسیب اجتماعی

• **آسیب های اجتماعی** به دسته ای از نابسامانی ها و ناهنجاری های رفتاری افراد یک جامعه چه بصورت فردی و یا جمعی اطلاق می شوند که ریشه در بی نظمی ها، کژکارکردی های پدیده های اجتماعی و پیامدهای نامطلوب آنها دارد. این آسیب ها غالبا باعث رنجش روانی، جسمی و مادی اقشار خاص و آسیب پذیر جامعه می شوند. و همچنین می توان گفت که : به هر نوع عمل فردی یا جمعی گفته می شود که در راستای اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی یا غیررسمی جامعه محل فعالیت کنشگران قرار نمی گیرد و در نتیجه با منع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبه رو میگردد.

انواع آسیب های اجتماعی

❖ خشونت

❖ خودکشی

❖ اعتیاد به مواد مخدر

❖ و غیره

خشونت

- خشونت، رفتاری است که برای آسیب رساندن به دیگری از کسی سر می زند و دامنه آن از تحقیر و توهین، تجاوز، و ضرب و جرح تا تخریب اموال و دارایی و قتل گسترده است.

خشونت خانوادگی

خانواده فضایی پر از احساس و عاطفه است و اعضا، ناکامیهای خارج از آن را به داخل می آورند و بروز می دهند و پرخاشگریهایی که اگر خارج از خانواده روی دهد معمولاً کسی آن را تحمل نمی کند، در خانواده و در بین اعضای آن تحمل می شود. از همین روست که بروز خشونت در خانواده امری متداول و عادی است. عوامل عمده خشونت خانوادگی را فشار، فقر، ارزش های پدرسالارانه، بیماری روانی و اختلال شخصیتی دانسته اند (وندنبرگ، به نقل از سرورستانی ۱۳۸۷۲۰۰۴)

مهمترین انواع خشونت خانوادگی عبارتند از :

□ همسر آزاری

□ کودک آزاری

□ سالمند آزاری

خشونت خانوادگی

این خشونت ها ممکن است به اشکال:

- (۱) **آزار کلامی** مانند ایراد گرفتن ، تهدید کردن و اسم روی افراد گذاشتن
- (۲) **آزار غیر کلامی** نمادین مانند له کردن چیزی از بین بردن و شکستن اشیاء و ابزار، پاره کردن عکس ها و صحبت نکردن یا جواب ندادن
- (۳) **بی توجهی** مانند کوتاهی در تامین مراقبت، غذا ، بهداشت و فضای سالم
- (۴) **آزار جنسی و جسمی** مانند تجاوز بروز کنند

همسر آزاری

همسر آزاری عمدتاً رویدادی مردانه است و به صورت زن آزاری بروز می کند. اگر چه شواهدی وجود دارد که شوهر آزاری نیز در میان زنان رو به فزونی است وزارت دادگستری آمریکا اعلام کرده است زنان ده برابر بیشتر از مردان قربانی خشونت های خانوادگی بوده اند.

❖ یک مطالعه در کرمان نشان داد ۲۷٪ زنان از طرف همسران خود مورد آزار قرار می گیرند. در این بررسی نادیده گرفته شدن توانایی های زنان توسط همسرانشان رایجترین خشونت عاطفی گزارش شده است (ملک افضلی و همکاران، ۱۳۸۳).

عوامل خشونت علیه زنان

۱- اعتقاد به اقتدار مردانه و احساس اینکه مردان باید همیشه قدرت داشته باشند

۲- ناتوانی نسبی اقتصادی زن

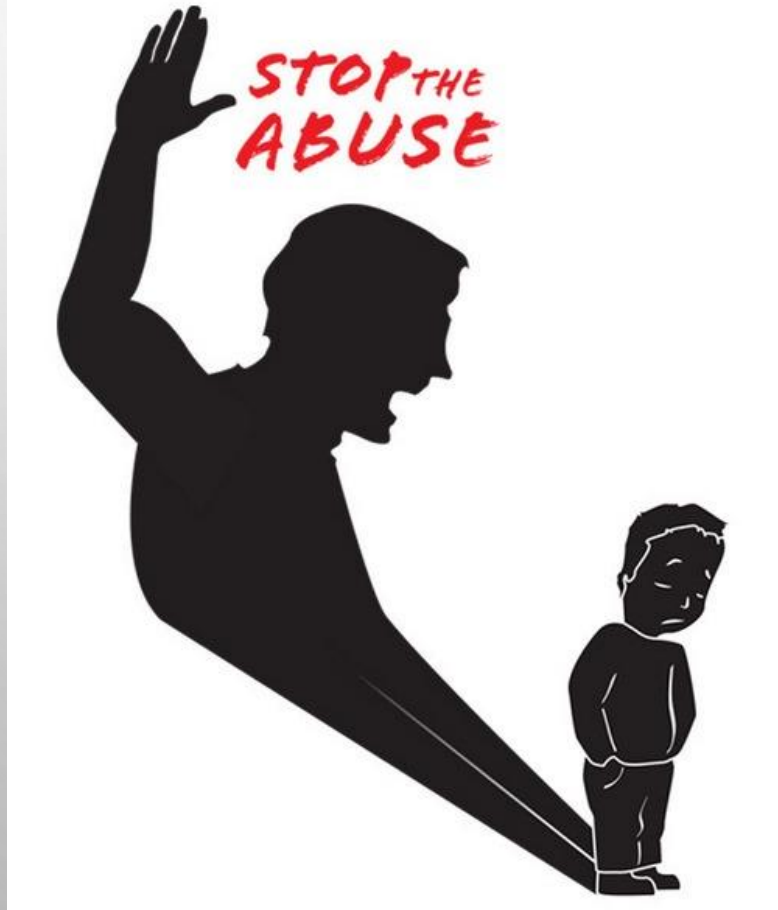
۳- اعتقاد به اینکه نقش زن فقط خانه داری است.

۴- اعتقاد به اینکه زن مانند یک کودک است.

۵- اعتقاد به اینکه نظام قضایی جانب مردان را می گیرد

کودک آزاری

➤ کودک آزاری نوع متفاوتی از خشونت خانوادگی است که سالیانه میلیون ها قربانی دارد و شامل هر نو آسیب بدنی یا روانی، آزار جنسی، بی توجهی یا بدرفتاری با بچه می شود.

علل کودک آزاری

۱- خشونت بین نسلی

والدینی که در کودکی یاد گرفته باشند که اعمال خشونت در مواجهه با مشکلات تربیتی کودکان مجاز است، بیشتر احتمال دارد بچه های خود را آزار دهند. البته آزاردیدگان در زمان کودکی لزوماً به کودک آزار تبدیل نمی شوند.

۲- عامل دوم موثر در کودک آزاری باور همگان است که تنبیه بدنی را شیوه ای مناسب در ترتیب بچه ها می دانند.

۳- سایر عوامل: فقر، انزوا، بیکاری، مشکلات خانوادگی بی سواد

فقدان مهارت های سرپرستی و دانش مربوط به رفتار نرمال بچگانه و رفتار بچه های مسئله دار، در والدین احساس سر خوردگی ،
عصبانیت و خشونت ایجاد می کند و به کودک آزاری ختم می شود (تیو، ۲۰۰۱)

سالمند آزاری

برخی اوقات والدین در معرض خطر خشم، ناکامی و پرخاش بچه های خود قرار می گیرند و خشونت ورزی کلامی و جسمی و حمله نوجوانان و جوانان به والدین خود پدیده نادری نیست.

۱۰ درصد سالمندان در جامعه آمریکا مورد آزار قرار می گیرند.

علل سالمند آزاری

سالمند آزاری عمدتاً ریشه در مشکلاتی مانند فشارهای روحی ، مشکلات شدید شخصی و تنگناها و وابستگی های مالی دارد که مراقبت کنندگان از سالمندان با آن دست به گریبان اند و زمینه پرخاشگری را در برخی از این مراقبین فراهم می کند.

خودکشی

مرگی که ناشی از خودکشی عمدی و توسط خود شخص رخ میدهد، اقدامی آگاهانه در جهت نابودسازی خود می باشد. روشنترین دلیل آن مشکلات پیچیده انسان نیازمندی است که برای رهایی از مشکلات خود، خودکشی را به عنوان بهترین راه حل انتخاب میکند. خودکشی عملی اتفاقی و بی معنی نیست بلکه راهی برای رها شدن از یک مشکل یا بحران است که شخص را به طور شدید رنج می دهد. خودکشی با نیازهای برآورده نشده، احساس یاس و درماندگی، تعارضهای دوگانه در زندگی و فشار روانی غیر قابل تحمل رابطه مستقیم دارد. به نظر میرسد. خودکشی، یک اقدام فردی است که امکان دارد از جانب شخص سر بزند و در بروز آن عوامل اجتماعی نیز نقش اساسی دارند.

❖ **خودکشی هشتمین علت مرگ در کل جمعیت و سومین علت مرگ در بین جوانان است.**

❖ **هر سال حدود ۵ میلیون نفر در جهان اقدام به خودکشی می کنند که از این عده ۵۰۰ هزار نفر جان خود را از دست میدهند(سروستانی)**

فرایند خودشکی

۱- تهدید

۲- اقدام

۳- پایان دادن به زندگی

۱- تهدید

- در این فرایند غم انگیز برخی همه تهدید می کنند که خود را خواهند کشت اما معمولا به تهدید خود عمل نمی کنند. تهدید کندگان آشکارا، مستقیم و شفاف اعلام می کنند که قصد دارند به حیات خود خاتمه دهند. این گونه افراد واقعا به ادامه زندگی علاقه مند هستند و تهدید آنها برای دستیابی به امکانات بیشتر برای ادامه زندگی و برداشتن موانع موجود در مسیر است. به دلیل نبود اطلاعات کافی در مورد نیت افراد نمی توان تعیین کرد که چه در صدی از آنها تهدید و چه در صدی به این تهدیدات واقعا عمل می کنند. اما می توان گفت که **آنهايي که به تهدیداتشان توجه می شود** به احتمال زیادتری از خودکشی دست بر خواهند داشت.

۲- اقدام

اقدام کنندگان به خودکشی، برخلاف تهدید کنندگان نیت خود را آشکار و روشن اعلام نمی کنند. البته ممکن است به دیگران نشان دهند تا چه حد **افسرده اند** یا بگویند نمی توانند بخوابند اما معمولاً از بیان واژه خودکشی خودداری می کنند و از همین رو در انتقال نشانه های افسردگی و فرسودگی خود به دیگران چندان موفق نیستند (بتریج و فوری، ۱۹۹۵). برخی از این افراد به علت مبهم پیغام توسط دیگران جدی گرفته نمی شوند. از همین رو اقدام کنندگان به خودکشی، سرانجام با به کار گیری شیوه های غم انگیز و خطرناک (که هنوز هم منظورشان تقاضای کمک است) دست به خودکشی می زند. این افراد به گونه ای خودکشی می کنند.

اغلب این افراد به گونه ای اقدام به خودکشی می کنند که نجات آنها ممکن باشد. به عنوان مثال خوردن قرص در حضور دیگران.....برخی دیگر اقدام آنها به مرگ حتی در حضور دیگران می انجامد.

۳- پایان دادن به زندگی

□ در مورد پایندگان به زندگی (کسانی که واقعا قصد خودکشی دارند) نیز وضعیت متفاوت است. حدود دو سوم آنها پیش از مرگ حداقل یک بار اقدام به خودکشی کرده و بیشترشان به نحوی قصد خود را دیگران منتقل می کنند (هندین، ۱۹۹۵).

اعتیاد به مواد مخدر

اعتیاد **وابستگی** فرد به مواد اعتیاد آور است که با گذشت زمان تمایل فرد به مصرف افزایش یافته و علی رغم عواقب نامطلوب نمی تواند مصرف آن را قطع کند.

مراحل اعتیاد

اعتیاد شامل سه مرحله فرضی است:

- ۱- مرحله آشنایی:** مرحله ای که اکثراً با تشویق دوستان و همسالان بعضاً ناباب همراه است و در حد تعارف و کنجکاوی اولیه شروع می شود. در این مرحله فرد خود را جدای دیگران می داند و اطمینان دارد که دچار اعتیاد نمی گردد و بیشتر این عمل را نوعی تفریح گذرا می داند. مسلماً هدف اکثریت افرادی که روزی مصرف مواد اعتیاد آور را آغاز می کنند تنها ارضاء حس کنجکاوی و هم‌رنگی با همسالان و دوستان یا فرار از تنهایی و اضطراف، ماجراجویی و تفنن بوده است.
- ۲- مرحله شک و مقاومت:** در این مرحله شخص پس از مدتی که مصرف نامرتب مواد پرداخته برای ادامه مصرف دچار ترس و دلهره می گردد. او برای رهایی از فکر مصرف مواد اعتیادآور به مقاومت و مبارزه با خود می پردازد.
- ۳- مرحله اعتیاد:** اکثر افراد در مرحله دوم ناموفق هستند و همچنان مصرف مخدر را ادامه می دهند، ابتدا روزی یک بار و گاهی چند بار مصرف می کنند و سپس این فرایند رو به افزایش می رود و آنان را گرفتار و دچار ذلت می کند.

آمار

❖ بر پایه پژوهش دفتر طرح های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۸۱، اعتیاد به عنوان سومین آسیب اجتماعی مهم در جمعیت بالای ۱۵ ساله مطرح است. همچنین معتمدی (۱۳۸۱) در پژوهش خود اعتیاد را در رتبه دوم اهمیت گزارش کرده است.

❖ طبق آمارهای موجود تا سال ۱۳۸۲ تعداد افراد معتاد در کشور بالغ بر یک میلیون و دویست هزار نفر بوده و طبق برخی گزارش ها رشد اعتیاد در کشور رقم ۸ درصد را نشان می دهد که حدود سه برابر رشد جمعیت است.

پیشگیری از آسیب های اجتماعی

۱- فرد

۲- خانواده

۳- جامعه

۱- فرد

۱- مشکلات روانی

۲- حضور در بحران های زندگی از جمله بحران هویت

خانواده

- ۱- افزایش تنش در بین والدین
- ۲- عدم آگاهی والدین در مورد اعتیاد و غیره
- ۳- عدم آموزش والدین به فرزندان در مورد مواردی چون اعتیاد
- ۴- کاهش روابط اجتماعی بین اعضای خانواده
- ۵- بی تفاوتی به مشکلات فرزندان
- ۶- شنونده خوبی نبودن

جامعه

۱- فقر و بی کاری

۲- کمبود اماکن رفاهی

۳- نقش دوستان

مراکز بهداشت سطح شهر

در این مراکز در راستای کاهش آسیب های اجتماعی خدمات زیر ارائه می گردد:

۱- آموزش مهارت های فرزند پروری برای خانواده های داری فرزندان ۲-۱۲ سال

۲- آموزش مهارت های زندگی برای نوجوانان و بزرگسالان

۳- آموزش بهداشت روان برای مادران باردار

۴- تشکیل پرونده و مشاوره رایگان برای افراد با اختلالات روانی و تشنج

تمام این خدمات کاملا رایگان می باشد